

Hovedtariffoppgjøret 2010 -Spekter

Krav 1 (del A) 14. april 2010 kl 13.00

I Innledning

Innledning.

Sektoren står overfor store utfordringer for å rekruttere og beholde kompetente medarbeidere. Gode arbeidsvilkår, heltidsstillinger, et godt lønnsnivå og en positiv lønnsutvikling er sentrale virkemidler for å lykkes.

Likelønnskommisjonen slo fast at lønnsgapet mellom kvinner og menn følger det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, og at arbeid som hovedsakelig utføres av kvinner systematisk verdsettes lavere. Verdsettingsdiskriminering er den store likelønnsutfordringen. Årets tariffoppgjør må bli starten på et likelønnsloft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor.

Likelønnskommisjonen la videre til grunn at det er for denne gruppen likelønnsgapet er dokumentert størst. De nyeste tallene fra TBU viser at lønnsgapet mellom kvinner og menn med universitets- eller høyskoleutdanning til og med fire år har økt ytterligere og er nå på hele 21 prosent. Regjeringen har invitert partene til dialog om gjennomføringen av et likelønnsloft. Det må forutsettes å ligge friske midler i denne invitasjonen da et slikt løft vil kreve ekstraordinære tiltak, både for å monne og for å få varig effekt. Årets oppgjør må være første steg i en opptrappingsplan over flere oppgjør.

Tredelt turnus ble fra årsskiftet i arbeidsmiljøloven likestilt med helkontinuerlig skiftarbeid. Dette er et viktig likestillingspolitisk tiltak som nå må implementeres i overenskomstene. Først da vil arbeidstidsreformen forbedre arbeidstidsordningene til et stort antall turnusarbeidere, og dermed gjøre turnusarbeid i helsesektoren mer attraktivt. Kostnadene ved dette skal ikke belastes rammen.

Altfor mange arbeider ufrivillig deltid i helsesektoren. Dette er en særdeles uheldig ressursutnyttelse både for den enkelte ansatte, for arbeidsmiljøet og tjenestekvaliteten, og for samfunnet. Brøkestillinger som vanskeliggjør økonomisk selvstendighet, gjør ikke helsesektoren attraktiv for unge mennesker som skal velge yrke og utdanning. Arbeidstilsynets kampanje *God vakt!* har dokumentert manglende samsvar mellom oppgaver og ressurser. Den nye arbeidstidsreformen legger opp til nye former for arbeidsorganisering, som skal minske belastningen på de ansatte. Dette må gjøres med utgangspunkt i hele stillinger og uten økt helgebelastning.

Bevisstheten rundt og verdsettingen av kompetanse er for svak i helsesektoren. Dette medfører lite målrettet satsning på kompetanseutvikling. Det må legges til rette for økt utdanningskapasitet/praksisplasser og etter- og videreutdanning.

AFP og tjenestepensjon videreføres i samsvar med enigheten i oppgjørene i 2008 og 2009

Den økonomiske rammen for oppgjøret må ta utgangspunkt i den forventede lønnsutvikling for industriarbeidere og industrifunksjonærer i NHO-området, kompensere for etterslep, samt tilføres varige midler til et likelønnsloft.

Hovedprioriteringer

- **Spekter må bidra til at tariffoppgjøret 2010 blir starten på et likelønnsloft for kvinnedominerte utdanningsgrupper. Spekter må også bidra til at regjeringen oppfyller forventningene som ble skapt under valgkampen i 2009 og i Soria Moria II om å bidra med varige ekstra lønnsmidler.**

- **Arbeidstidsreformen i AML – likestilling skift – turnus – må implementeres i overenskomstene utenom rammen for hovedtariffoppgjøret 2010.**
- **Alle som ønsker det, skal sikres rett til hel stilling, uten at dette medfører økt helgebelastning. Ledige stillinger skal lyses ut som heltidsstillinger.**

II Konkretiserte krav

A-delen for 2008 kreves videreført med følgende tillegg/endringer.

Til romertall I – Inndeling i overenskomstområder

Det kreves opprettet overenskomster i ht. vedlegg XXXX

Til romertall II, nr. 2

Det fremmes krav om følgende tillegg til fjerde avsnitt og nytt femte avsnitt:

Det skal gis oversikt over lønn for de ulike grupper, fordelt på kvinner og menn. For de virksomheter i Spekter området som er omfattet av offentliglova, vises dessuten til denne.

Partene er videre enige om at partene i den enkelte virksomhet skal legge vekt på likelønn og hensynet til høytutdannede i den virksomhetsvise lønnsfastsettelsen.

Til romertall II, nr. 5

Frist for bistand settes til XXXX

Frist for de lokale forhandlingene settes til XXXX

Nytt romertall III , med forskyvning av etterfølgende punkt

III LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE

Partene ønsker å bidra til en utvikling som gir en varig og stabil utjevning av inntekts- og lønnsforskjeller mellom kjønnene. Tariffoppgjørene vil være en opplagt arena for dette arbeidet. Lønnsforskjellene følger i stor grad det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Lønnsoppgjørene alene kan ikke fjerne dette. Partene er derfor enige om at det må arbeides med tiltak på flere plan for å oppnå langsiktige, strukturelle endringer i den kjønnsmessige arbeidsdelingen i samfunnet.

Likelønnskommisjonen slo fast at likelønnsgapet følger det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, og at arbeid som hovedsakelig utføres av kvinner, systematisk verdsettes lavere enn arbeid som hovedsakelig utføres av menn. Verdsettingsdiskriminering er den største likelønnsutfordringen i Norge, og de sentrale parter må derfor ta tak i dette.

Til romertall III, nr. 5

Teksten under dette pkt. erstattes med:

Partene er enige om at det er viktig at virksomhetene arbeider med å tilrettelegge for likestilling, mangfold, integrering og livsfasebehov. Arbeidet i det partssammensatte utvalget for Samarbeid, integrering og kompetanse videreføres.

Nytt punkt 6 under romertall III, med forskyvning av etterfølgende punkt.

Det fremmes krav om følgende nytt punkt:

Seniorpolitikk

Med bakgrunn i stigende andel av eldre arbeidstakere og med bakgrunn i IA-avtalens vektlegging av å legge forholdene til rette for at eldre arbeidstakere kan stå lengre i arbeid, mener partene at det er viktig å videreføre arbeidet i det partssammensatte utvalget for Samarbeid, integrering og kompetanse rettet mot nedenstående punkter som kan benyttes i de lokale parters arbeid med seniorpolitikk:

- *dokumentasjon av virksomhetseksempler på hensiktsmessig seniorpolitisk arbeid*
- *drøfting av forskjellige problemstillinger som virksomhetene står overfor i arbeidet med seniorpolitikk*
- *arbeid med dokumentasjon av faktagrunnlag og faktaark om seniorpolitikk*

Til romertall III, nr. 9

Det fremmes krav om følgende endringer:

Overenskomstene løper til hhv. 31.03.12 i overenskomstområde 1-3 og 5-9 og 30.04.12 i overenskomstområde 10 og 4.

Til merknadene til protokollen:

Unio fremmer krav om å videreføre protokolltilførslene i romertall II - V.

000---000

Det tas forbehold om å fremsette nye og/eller endrede krav

Inntektspolitisk uttalelse 2010

Hovedoppgjøret 2010 gjennomføres i en krevende tid for norsk og internasjonal økonomi. Dette må likevel ikke komme i veien for at det gjennomføres et likelønnsløft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor finansiert med friske midler. Unio mener partene og myndigheten i fellesskap må ta ansvar for å utnytte den historiske mulighet vi nå har til å redusere lønnsgapet mellom kvinner og menn. Finanskrisa åpner videre for at offentlige arbeidsgivere i større grad kan verdsette kompetanse, kvalitet, ansvar og risiko. Hele frontfaget, inklusive funksjonærene, må legges til grunn når det forhandles om økonomiske rammer.

Unio har gitt den rødgrønne regjeringen ros i kampen mot finanskrisa og de realøkonomiske virkningene av denne. Innretningen av tiltakene med satsing på offentlig sektor har gitt lavere ledighet enn om pengene hadde blitt brukt på skattelette.

For å unngå en særnorsk renteoppgang er det viktig at pengepolitikken ikke motvirker finanspolitikken. Norges Banks rentesetting må ta hensyn til at budsjettet for 2010 er ekspansivt. Hensynet til sysselsettingen og offentlige basisoppgaver er viktigere enn hvor raskt en vender tilbake til handlingsregelen for innfasing av oljepenger i norsk økonomi.

Offentlig sektor er avgjørende for den samlede verdiskapingen i økonomien og privat sektors evne til å være konkurransedyktig. En solid kunnskapsbasert og omstillingsdyktig offentlig sektor er et viktig konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Det er derfor viktig at offentlig sektor kan tilby konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår og gode tjenestepensjonsordninger. Manglende lønnsmessig uttelling for utdanning, kompetanse og ansvar vil sementere det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Dokumentert mindrelønnsutvikling må kompenseres, bl.a. i skoleverket. Grupper som har blitt hengende etter i lønnsutviklingen over tid innen offentlig sektor gis en større ramme/tillegg.

Offentlig sektor har store utfordringer med å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft for å møte framtidige oppgaver. Unio krever at arbeidsgiverne fører en mer offensiv rekrutterings- og personalpolitikk slik at kvalitet og kompetanse sikres. Arbeidsgivere i offentlig sektor må legge fram planer som analyserer behovet for arbeidskraft i offentlige tjenester. Dette er nødvendig for å dimensjonere utdanningskapasiteten og synliggjøre rekrutteringsbehovene i de enkelte delene av offentlig sektor.

Unio vil arbeide for:

- at den samlede lønnsveksten for arbeidere og funksjonærer i konkurranseutsatt industri og andre sammenlignbare tariffområder legges til grunn når det forhandles om økonomisk ramme
- et likelønnsløft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor
- at dokumentert mindrelønnsutvikling kompenseres, bl.a. i skoleverket. Grupper som har blitt hengende etter i lønnsutviklingen over tid innen offentlig sektor gis en større ramme/tillegg

- at utdanning, kompetanse, ansvar og risiko verdsettes høyere
- at offentlig sektor er attraktiv og konkurransedyktig i kampen om å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft
- å synliggjøre og styrke offentlig sektors viktige rolle for den samlede verdiskapningen og næringslivets konkurranseevne
- at bruken av deltid reduseres, og at retten til heltid styrkes
- at oppfølgingen av pensjonsavtalen er i tråd med det partene ble enig om ved tariffrevisjonen i 2009

Likelønnsloft

Den dokumenterte verdsettingsdiskrimineringen er størst blant de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor. Det er her likelønnsgapet er størst, og dette legger en klar føring på innretningen av likelønnsiltakene.

Unio legger til grunn at regjeringen følger opp intensjonene i Soria Moria II om å bidra med ekstra lønnsmidler til et likelønnsloft i årets oppgjør. Det inntektspolitiske samarbeidet er årsaken til at det har vært mulig å skape et arbeidsliv bygget på tillit mellom staten, arbeidsgiverne og arbeidstakerne, og hvor alle tar felles ansvar for norsk økonomi. Et lønnsloft i offentlig sektor vil ikke kunne gjennomføres med mindre de respektive sektorer kompenseres fullt ut for sine økte utgifter knyttet til lønnsloftet.

Unio krever at offentlige arbeidsgivere tar ansvar for et likelønnsloft i årets oppgjør, og at regjeringen bidrar med friske midler.

Gryende oppgang

Finanskrisa har gitt verdensøkonomien det kraftigste tilbakeslaget siden 1930-tallet. Særlig er industriproduksjonen rammet. I noen land er reduksjonen hele 20 prosent. Ledigheten i EU og USA har passert 10 prosent.

De siste økonomiske prognosene for 2010 og 2011 viser at verdensøkonomien igjen er i vekst. Verdenshandelen forventes å øke 6 prosent i 2010 mot en nedgang på hele 12,5 prosent i 2009. Mye av årsaken til den gryende oppgangen ligger i de kraftige penge- og finanspolitiske tiltakene som mange land har iverksatt, samt bedre utsikter i de fremvoksende økonomiene i Asia. Det er imidlertid for tidlig å si om gjeninnhenting vil vare ved. Det er fortsatt behov for konsolidering av finansielle balanser både i husholdninger, bedrifter og banker i mange land. Det begrenser mulighetene for oppgang i etterspørselen. Dessuten har mange land nå stor statsgjeld, og de ekspansive tiltakene kan ikke fortsette lenge.

Norge har kommet bedre ut av krisa enn de fleste andre land. Det skyldes at vår industri sysselsetter langt færre enn i andre land, at vi har stort økonomisk handlingsrom til å gjennomføre mottiltak og at regjeringen har valgt å gjennomføre tiltak som er kraftigere enn noen annen regjering har gjort. De finanspolitiske tiltakene har først og fremst bestått i økte utgifter og satsing på offentlig sektor. Dette har gitt god effekt på sysselsettingen. Andre land har i stor grad brukt skattelette som gir svakere effekt på sysselsettingen.

Et svært ekspansivt statsbudsjett i 2009 og ytterligere stimulans i 2010 innebærer imidlertid utfordringer for finanspolitikken i årene framover. Ingen er tjent med at det bygges opp ubalanser i økonomien som senere rammer sysselsettingen og det offentlige tjenestetilbudet. Penge- og finanspolitikken må derimot ikke kvele den gryende oppgangen eller gi opphav til nye ubalanser f.eks. gjennom en kraftig innstramning de offentlige utgiftene.

Unio mener hensynet til sysselsettingen og offentlige basisoppgaver er viktigere enn hvor raskt en vender tilbake til handlingsregelen. Sysselsettingen i offentlig sektor kan ikke kjøres opp og ned. Unio vil særlig trekke fram behovet for økte overføringer til kommunesektoren og høyere læresteder samt styrket politi- og justissektor. Økt lærertetthet, flere stillinger med høyere utdanning i helse- og omsorgstjenester, økte basisbevilgninger til universiteter og høyskoler og tid og midler til etter- og videreutdanning er investeringer i flere og mer kompetente arbeidstakere og et bidrag til å styrke vår konkurransevne. Satsingen på offentlig sektor i kampen mot økende arbeidsledighet er først og fremst en forsering av en vekst som uansett ville kommet senere. Vi må unngå at arbeidsledigheten får feste seg på et varig høyere nivå.

Lønns- og prisveksten

Hovedoppgjøret i 2010 gjennomføres i en økonomisk vanskelig tid. Våre handelspartnere har langt større utfordringer enn de vi har i Norge. Dette tilsier at de fleste land vil ha lav etterspørselvekst og lav prisvekst. Videre vil internasjonale renter holde seg lave i lengre tid framover fordi mange regjeringer vil måtte stramme inn pengebruken og starte nedbetalingen av de store låneopptakene.

Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) viser i sin februar rapport at den økonomiske veksten hos våre handelspartnere anslås til om lag 2½ prosent i 2010 og konsumprisveksten anslås til om lag 1½ prosent. Mye tyder på at lønnsveksten hos våre handelspartnere vil være meget lav.

TBU anslår den gjennomsnittlig lønnsvekst for arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter i industrien til 4,7 prosent de siste fem år og 4 prosent i 2009. For funksjonærer i industrien var lønnsveksten de siste 5 år i gjennomsnitt 0,7 prosentpoeng høyere enn for arbeiderne.

Konsumprisindeksen steg med 2,1 prosent fra 2008 til 2009. TBU anslår konsumprisveksten fra 2009 til 2010 i området 1,5-2 prosent på årsbasis.

Den økonomiske avkastningen av utdanning er lav for arbeidstakere i Norge sammenliknet med andre land. Unio krever at utdanning, kompetanse, ansvar og risiko må verdsettes høyere.

Oppfølgingen av avtalen om offentlig tjenestepensjon og AFP

Pensjonsoppgjøret i 2009 ga som resultat at bruttoordningene i offentlig sektor skal videreføres med nødvendige tilpasninger til ny folketrygd. Der avtalen ikke sier noe konkret, legger Unio til grunn at en legger seg så tett opp til dagens ordning som mulig.

Unio mener at flere av departementets forslag til oppfølging av pensjonsavtalen går langt ut over det partene ble enige om i tariffoppgjøret i 2009. Samlet innebærer departementets forslag betydelige kutt i pensjonene, noe som vil ramme den enkelte.

Unio krever at grunnlovsvernet av opptjente pensjonsrettigheter ivaretas. For de som tar ut AFP må pensjonsgrunnlaget for alderspensjonen i tjenstepensjonsordningen reguleres med lønnsveksten. Unio viser ellers til arbeidstakerorganisasjonenes felles høringssvar.

Oppfølgingen av pensjonsavtalen må både ivareta de kollektivrettslige sider og de privatrettslige sider. Regjeringen kan ikke true sin spesielle avtaleforståelse igjennom ved lov.

Etter- og videreutdanning og forskning

Unio mener det er nødvendig med økt satsing på etter- og videreutdanning i arbeidslivet. Dette er viktig for å styrke kompetansen til de ansatte og bedre kvaliteten på den offentlige tjensteproduksjonen. Offentlige arbeidsgivere må ta et spesielt ansvar. Utdanningsinstitusjonene må ha ressurser som dekker behovet for en økt satsing på etter- og videreutdanning.

I lys av dagens krisesituasjon må det gis rom for arbeidsledige å bygge ny kompetanse gjennom utdanningssystemet uten tap av dagpenger eller andre rettigheter som arbeidsledige.

Forskning og utvikling er sentrale elementer i arbeidet både med å komme ut av den realøkonomiske krisen og for å bygge opp Norge som et kunnskapsbasert samfunn.

Unio mener det er nødvendig med et tydelig løft i basisbevilgningene til universiteter og høyskoler. Økte basisbevilgninger er nødvendig både av hensyn til den sterke veksten i sektoren og for å ivareta studiekvaliteten og arbeidsbetingelsene for de ansatte.

Skift turnus

Unio krever at de vedtatte endringene i Arbeidsmiljøloven om arbeidstid for arbeidstakere i tredelt turnus følges opp i tariffavtalene og finansieres utenfor oppgjøret slik det var forutsatt i det utvalgsarbeidet som gikk forut for lovendringen.

Bruk av deltid må reduseres

Andelen som jobber deltid er stabil og utgjør om lag 1/4 av de sysselsatte. For kvinner er deltidsarbeid klart vanligere enn for menn. Fire av ti sysselsatte kvinner arbeider deltid, mens bare en av ti sysselsatte menn gjør det. Kommunesektoren er den sektoren hvor bruk av deltid er mest utbredt. Her er over 50 prosent av arbeidstakerne deltidsansatt.

Unio krever at offentlige arbeidsgivere sikrer retten til hel stilling, men uten at det medfører økt helgebelastning. Bestemmelsene om fortrinnsrett for deltidsansatte må styrkes. Målet må være rett til hel stilling for alle som ønsker det.

Vedlegg: Tabell med oppsummering fra TBU-rapport 26. mars 2010.

Unio-notat

RES/26.3.2010

Endelig rapport fra TBU 26. mars:

Lavt overheng til 2010

- **Konsumprisveksten** fra 2009 til 2010 anslås til rundt 2 prosent. Usikkerhet i prisvekstanslaget er blant annet knyttet til utviklingen i energiprisene og kronekursen.
- **Gjennomsnittlig årslønnsvekst** for alle grupper under ett er beregnet til 4,1 pst i 2009. Dette gir en gjennomsnittlig årslønn på ca 418 800 kroner per årsverk (inklusive deltid) og 433 400 kroner for heltidsansatte i 2009.
- Samlet lønnsvekst fra 2008 til 2009 for **arbeidere og funksjonærer i industrien** er beregnet til 4,2 pst. Lønnsvekst for industrifunksjonærer og industriarbeidere er anslått til henholdsvis 4,5 pst og 3,9 pst.
- Årslønnsveksten i 2009 i **staten** anslås til 4,4 pst, og i **kommunene inkl. undervisningssektoren** til 4,6 pst. Årslønnsveksten for undervisningssektoren i kommunene er beregnet til 4,4 pst.
- Lønnsveksten i **finanstjenester** (forretnings- og sparebanker og forsikring) er 1/2 pst fra 2008 til 2009. For **HSH-bedrifter i varehandelen** er lønnsveksten i 2009 beregnet til 1,8 pst. Den lave veksten skyldes delvis nedgang i bonusutbetalinger.
- **Overhenge**t til 2010 anslås til 1,2 pst for alle grupper under ett. For industriarbeidere er overhenge t anslått til 1,0 pst. For funksjonærer i industrien er overhenge t anslått til 1,7 pst.
- I **statlig tariffområde og i kommunesektoren** er overhenge t til 2010 beregnet til henholdsvis 0,6 pst og 1,0 pst.
- Fra 2008 til 2009 har lønnsforskjellene mellom menn og kvinner blitt redusert i områdene **Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter, finanstjenester og Spekter-området ekskl. statlige eide helseforetak**. I de andre forhandlingsområdene er endringene små.

Tabell 1: Beregnet årslønnsvekst, glidning og overheng

	Gj.snittlig årslønnsvekst			Årslønn 2009	Over- heng til 2010	Glidning	
	04-09	07-08	08-09			08-09	Gj.snitt 05-09
Industri i alt i NHO-bedrifter	4,8	6,1	4,2	445 100	1,4		
- industriarbeidere	4,4	5,7	3,9	367 400	1,0	1,6	2,1
- industrifunksjonærer	5,1	6,3	4,5	560 000	1,7	2,5	3,2
Varehandel HSH-bedrifter	3,9	4,4	1,8	383 300	0,7	- 0,1	1,5
Finanstjenester	5,6	9,2	1/2	524 900	1	-2	3,1
Statsansatte	4,8	6,7	4,4	428 700	0,6	0,5	0,6
Skoleverket	3,9	5,7	4,4	429 000	1,0	-0,1	0
Kommuneansatte ¹	4,7	6,7	4,6	382 400	1,0	0,4	0,7
Helseforetak Spekter	4,7	6,5	5,1	432 400	2,0	0,3	0,3
Øvrige Spekter-bedrifter	4,6	6,2	4,0	409 700	0,9	0,4	0,5

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene tabellene 1.1, 1.3, og 1.7

¹ Inklusive skoleverket fra 2004.